

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

5785 Методичні вказівки

до підготовки курсової роботи з дисципліни
**«Методи організації досліджень зі змістовим модулем:
Соціальна і демографічна статистика і моніторинг»**
для здобувачів освітньо-кваліфікаційного ступеня «бакалавр»
за спеціальністю «Соціальна робота»

Суми
Сумський державний університет
2024

Методичні вказівки до підготовки курсової роботи з дисципліни «Методи організації досліджень зі змістовим модулем: Соціальна і демографічна статистика і моніторинг» / укладач А. М. Костенко. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 36 с.

Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

ЗМІСТ

С.

Вступ.....	4
Програма курсу «Методи організації досліджень зі змістовим модулем: Соціальна і демографічна статистика і моніторинг».....	6
1. Вимоги до підготовки та оформлення курсової роботи.....	9
2. Послідовність та етапи виконання дослідження.....	13
3. Вибір проблеми наукового дослідження і теми курсової роботи.....	16
4. Визначення предмета та об'єкта дослідження.....	19
5. Формулювання гіпотези дослідження.....	20
6. Мета і завдання курсової роботи.....	21
7. Дизайн дослідження: вибір методу дослідження та розроблення інструментарію.....	23
8. Формулювання висновків та рекомендацій.....	25
Список використаної літератури.....	27
Додаток А.....	28
Додаток Б.....	29
Додаток В.....	30
Додаток Г.....	31
Додаток Д.....	32
Додаток Е.....	33

ВСТУП

Соціальні дослідження дедалі частіше є складовою розроблення та планування соціальної політики місцевими та центральними органами влади, соціальноорієнтованого бізнесу та інститутів громадянського суспільства. Тому навички та досвід проведення досліджень стають необхідною умовою практикоорієнтованого навчання здобувачів спеціальності за ОП «Соціальна робота».

Дослідження в соціальній сфері зорієнтовані на широкий спектр індивідуальних, міжособистісних проблем та напрямів, зокрема:

- потреб, можливостей, ресурсів окремих людей, сімей чи соціальних груп у конкретних життєвих контекстах;
- доступу (інфраструктурного, економічного, інформаційного тощо) до послуг (адміністративного характеру, соціальних, медичних, тощо), особливо для маргіналізованих та вразливих груп населення;
- стану забезпечення прав людини, соціальної, економічної та екологічної справедливості;
- наслідків чи впливу політик, реформ на різні групи населення;
- впливу різноманітних соціальних явищ, процесів і відносин на характер функціонування соціальних груп чи окремих індивідів;
- чинників виникнення складних життєвих обставин;
- механізмів, інструментів чи політик сприяння соціальним змінам;
- чинників посилення соціальної стійкості, згуртованості, довіри;
- механізмів подолання складних життєвих обставин;
- соціальних процесів у територіальних громадах тощо.

У соціальній роботі використовують різноманітні методології та методи дослідження, враховуючи кількісні та якісні стратегії, що дають можливість одержати дані, що базуються на доказах.

Дослідження в рамках курсової роботи спрямоване на формування у здобувачів системи компетентностей, серед яких:

- знання та розуміння про основні методологічні принципи, категорії, функції, форми і методи соціальних досліджень;
- здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у проведенні опитувань, спостережень та інших соціальних дослідженнях;
- здатність до виявлення, соціального інспектування та оцінювання потреб вразливих категорій громадян, зокрема тих, які опинилися в складних життєвих ситуаціях;
- здатність ініціювати соціальні зміни розробленням рекомендацій, що ґрунтуються на даних соціальних досліджень;
- здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад під час збирання даних;
- здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи під час планування та проведення досліджень.

Професійна підготовка фахівця соціальної роботи передбачає

засвоєння знань щодо методологічних засад дослідження, умінь щодо збирання та опрацювання даних, аналізу одержаних результатів й оформлення їх у вигляді наукового / аналітичного звіту.

Методичні рекомендації включають розділи щодо структури курсу; зміст основних етапів підготовки та проведення соціальних досліджень; вимоги до оформлення курсової роботи.

Методичні рекомендації будуть корисними здобувачам спеціальності «Соціальна робота» під час планування та проведення власних наукових досліджень у соціальній сфері, а також підготовки курсової роботи. Методичні рекомендації також стануть у нагоді викладачам, які керують науковими роботами здобувачів.

ПРОГРАМА КУРСУ

«МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗІ ЗМІСТОВИМ МОДУЛЕМ: СОЦІАЛЬНА І ДЕМОГРАФІЧНА СТАТИСТИКА І МОНІТОРИНГ»

Програма курсу надається як орієнтир для бачення цілісності курсу, завдань, а також для глибшого розуміння змістовних блоків, які апробуються здобувачами під час підготовки курсової роботи.

Обов'язкова навчальна дисципліна «Методи організації досліджень зі змістовим модулем: Соціальна і демографічна статистика і моніторинг» викладається впродовж 5-го семестру для здобувачів спеціальності «Соціальна робота».

Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год, з яких 1 кред. (30 год) становить курсова робота, 64 год становить контактна робота з викладачем (32 год лекцій, 32 практичних заняття).

Метою дисципліни є формування у здобувачів знання про основні методологічні принципи, категорії, функції, форми і методи соціальних досліджень та засвоєння практичних навичок із розроблення та проведення соціальних досліджень.

Модуль 1. Методи організації досліджень

Тема 1. Соціальні дослідження як різновид наукових досліджень.
Програма соціального дослідження. Наука й наукові дослідження. Специфіка соціального дослідження. Соціальні проблеми. Дослідження соціальних проблем.

Стратегічний план дослідження: поняття, види, особливості розроблення. Особливості складання робочого плану соціального дослідження. Основне значення програми в соціальному дослідженні. Нормативні вимоги до розроблення програми прикладного соціального дослідження.

Тема 2. Методологія дослідження. Структурні елементи методологічної частини програми. Етапи та процедури розроблення програми соціального дослідження. Інтерпретація понять: теоретична, емпірична, операційна. Попередній аналіз об'єкта соціального дослідження. Гіпотеза прикладного соціального дослідження: поняття, види.

Тема 3. Типологія та методи соціальних досліджень. Пілотажне та зондажні дослідження. Особливості аналітичного дослідження. Моніторинг. Основні типи джерел соціальної інформації. Кількісні та якісні методи дослідження: переваги та обмеження. Вибір між кількісною та якісною стратегією.

Тема 4. Надійність і валідність шкал. Вимірювання соціальних характеристик. Типи шкал: номінальна, порядкова, рангова, інтервальна,

шкала відношень, бінарні, шкала Лікерта. Розроблення шкал. Надійність та валідність шкал.

Тема 5. Формування вибіркової сукупності в соціологічному дослідженні. Репрезентативна, нерепрезентативна вибірка. Генеральна та вибіркова сукупність. Типи вибірок (стихійна, механічна, районована, гніздова, квотна). Етапи та способи формування вибірки. Одноступеневий, багатоступеневий відбір. Розмір вибірки та відсотки дисперсії. Розрахунок похибки дослідження.

Тема 6. Анкетування та інтерв'ю. Анкетування як спосіб збирання емпіричної інформації. Типи питань. Правила складання анкети та типові помилки. Методика проведення інтерв'ю. Формування бланка-інтерв'ю.

Тема 7. Фокус-групові дослідження. Фокусоване групове інтерв'ю. Прийоми стимулювання в процесі отримання інформації від респондента. Переваги та обмеження різних методів опитування.

Тема 8. Метод спостереження та соціальний експеримент. Класифікації спостереження: включене та невключене, відкрите та закрите, стандартизоване і нестандартизоване.

Типи соціальних експериментів. Вимоги та процедури проведення. Експериментальна та контрольна група. Маніпулювання факторами експерименту. Етапи проектування інструментарію. Планування та відпрацювання особливостей проведення. Помилки і труднощі в застосуванні.

Тема 9. Метод мапування. Визначення складу, призначення і особливостей використання інструментарію. Етапи проектування інструментарію. Планування та відпрацювання особливостей проведення. Помилки і труднощі в застосуванні.

Тема 10. Оброблення та аналіз даних. Програми оброблення результатів. Введення даних. Статистичні процедури аналізу даних. Одновимірний та багатовимірний аналіз змінних. Якісні процедури аналізу.

Поширені помилки під час проведення досліджень. Способи табличного подання соціологічних даних у Word та Excel.

Тема 11. Підготовка звіту дослідження. Види звітів. Вимоги до звітів. Підготовка інфографіки. Взаємозв'язок методологічних, методичних основ соціального дослідження з аналізом даних дослідження. Відпрацювання процедур складання звіту, підготовки його окремих структурних елементів. Написання звіту за результатами проведеного соціального дослідження.

Експертні оцінки результатів дослідження. Етапи та процедура проведення експертизи результатів дослідження. Експертна група. Способи експертної оцінки.

Презентація результатів соціальних досліджень. Розроблення рекомендацій. Інформаційні інструменти презентації результатів. Адвокація.

Модуль 2. Соціальна та демографічна статистика й моніторинг

Тема 12. Предмет, основні поняття і методологія соціальної та демографічної статистики. Предмет статистики. Основні категорії соціальної статистики. Метод статистики. Статистичні таблиці. Індекси. Види індексів.

Тема 13. Демографічна статистика. Населення як об'єкт соціальної статистики Предмет, об'єкт, основні категорії демографії. Переписи населення. Чисельність і рух населення. Соціально-демографічна структура населення. Джерела інформації про населення. Статистичні показники соціальної мобільності населення.

Тема 14. Умови життя і соціальне обслуговування населення. Житлові умови населення. Статистика зайнятості населення та умови праці. Джерела інформації. Показники економічної активності, зайнятості і безробіття. Статистика соціальних послуг. Здоров'я населення, освітні послуги та рівень освіти населення. Соціальний захист населення. Послуги культури, мистецтва і засобів масової інформації. Статистика безпеки і дотримання прав людини.

Тема 15. Статистика рівня життя населення.

Соціально-економічна диференціація населення. Обстеження умов життя домогосподарств як основна інформаційна база для вивчення рівня життя населення. Система статистичних показників рівня життя населення. Статистичне оцінювання бідності. Інтегральні показники рівня життя населення. Суб'єктивне оцінювання якості життя.

1. ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У межах дисципліни передбачена курсова робота, у процесі написання якої здобувач (-ка) закріплює та розширює знання та навички в частині проведення власного дослідження, опису їх результатів та публічного захисту.

Курсова робота є самостійним дослідженням здобувача (-ки) та виконується під керівництвом викладача кафедри. Робота повинна ілюструвати вміння обробляти й інтерпретувати дані, відповідати принципам академічної доброчесності, що не допускає плагіату та фабрикації даних. У разі порушення здобувачем вищої освіти принципів академічної доброчесності, роботу оцінюють незадовільно та не допускають до захисту.

Загальний обсяг курсової роботи – до 30 сторінок тексту (формат А4) без додатків та списку літератури.

Текст набирають на одній стороні аркуша формату А4 (210 мм × 297 мм) шрифтом Times New Roman текстового редактора World, розміром 14 кегль, з інтервалом 15 мм. Розміри сторінок: ліве поле – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – 20 мм.

Курсові роботи надсилають на електронну пошту кафедри.

Титульний аркуш	
Зміст	
Перелік умовних позначень (за необхідності)	
Вступ	
Основна частина	
Список використаних джерел та літератури	
Додатки	

1. Титульний аркуш

Містить назву навчального закладу, факультету, кафедри, де виконано роботу; прізвище, ім'я, по батькові автора; назву роботи; науковий ступінь, учене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника; місто та рік подання до захисту (додаток А).

2. Зміст

Містить назви та початкові сторінки основних структурних елементів роботи: вступу, розділів і підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків (додаток Б).

Заголовки змісту повинні бути ідентичними заголовками в тексті. Заголовки структурних частин роботи (ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ) необхідно друкувати «жирним шрифтом» великими літерами симетрично до тексту. Назви підрозділів друкують малими літерами (окрім першої) і подають з абзацного відступу.

Назви розділів та підрозділів повинні співвідноситися із сформульованими завданнями роботи та відображатися у висновках.

3. Перелік умовних позначень

Якщо в роботі використовувано специфічну термінологію чи маловідомі скорочення, позначення та ін., то їх перелік доцільно подавати у вигляді окремого списку, який розмістити перед вступом.

Перелік друкують у дві колонки, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, а справа – його розшифрування (додаток В).

4. Вступ (3–4 сторінки)

Вступ повинен уміщувати такі елементи:

а) поставлення проблеми дослідження (*дивися п. 3*). Проблема повинна бути сформульована чітко (одним-двома реченнями із зазначенням цільової аудиторії);

б) актуальність проблеми *підтверджується даними* (статистичними, результатами досліджень тощо), які свідчать про негативну динаміку певного явища, загострення ситуації для цільової групи.

Також варто коротко окреслити стан вивчення проблеми вітчизняними та зарубіжними науковцями. Варто зазначити *основні праці з проблематики, головні аспекти, які в них порушено, провідні погляди на проблему та недостатньо вивчені питання з теми* (детальніше аналіз літератури подаватиметься в першому розділі). Підсумком цієї частини повинне бути уточнення аспекту дослідження, який вимагає вивчення;

в) об'єкт і предмет (*див. п. 4*), мета і завдання (*див. п. 6*).

Об'єкт, предмет, гіпотеза, мета і завдання – взаємозв'язані категорії дослідження.

Об'єкт – це певний аспект проблеми (наприклад, соціальне явище, яке вивчається).

Предмет – це те, що конкретно ми будемо вивчати. *Предмет визначає тему курсової роботи. Предмет формулюється на основі ключового питання дослідження* (неочевидне питання, на яке можна знайти відповідь, лише провівши дослідження).

Гіпотеза дослідження (*див. п. 5*) – це припущення щодо зв'язків між змінними, що відображають властивості предмета дослідження. *Гіпотеза формулюється після операціоналізації понять, спираючись на теорію.*

Мета – ціль, яку поставив перед собою здобувач (-ка), досліджуючи тему; до чого він прагне, чого хоче досягнути, дослідивши проблему. *Метою є пошук відповіді на ключове питання дослідження та передбачає перевірку, встановлення, підтвердження чи спростування гіпотези, або перевірку зв'язку між змінними.*

Завдання – кроки, які дозволять досягти мети дослідження. Формулювання завдань доцільно розпочинати словами «з'ясувати..., простежити..., установити..., виявити, структурувати, диференціювати та ін.». Завдання повинні бути сформульованими як результат, а не процес дослідження. Тобто варто уникати слова «вивчення, дослідження, аналіз, описати тощо».

Зазвичай поставленим завданням відповідають розділам роботи, а тому потрібно уникати штучно поставлених завдань, їх дублювання, нечіткого або двозначного формулювання;

г) дизайн дослідження (*див. п. 7*).

Варто описати дизайн дослідження (кількісний чи якісний), зазначити, які методи використовували на етапах кабінетного та польового дослідження, під час аналізу даних. Окремо варто зупинитися на вибірці (у разі проведення вибіркового дослідження). Також описати обмеження дослідження;

г) структура роботи: зазначається з яких частин складається робота, кількість сторінок, джерел та додатків.

Якщо результати роботи були апробовані, то надається відповідна інформація з посиланням на публікацію.

Також, у разі партнерства чи бази практики, про це зазначається наприкінці вступу.

5. Основна частина (18–23 сторінки)

В основній частині розкриваються теоретичні основи предмета дослідження, зміст кабінетного та польового етапу збирання даних і подані результати.

Складається з двох розділів, які доцільно поділяти на декілька підрозділів. *Назви розділів та підрозділів повинні співвідноситися із завданнями роботи. Зазвичай кількість завдань збігається з кількістю підрозділів курсової роботи.*

Перший розділ передбачає дослідження теоретичних питань наукової проблеми, які повинні бути пов'язані з практичною частиною роботи і бути основою для розроблення пропозицій і рекомендацій. Важливо детально вивчити наявну практику та стан дослідження проблеми, операціоналізувати основні поняття предмета дослідження, зібрати та опрацювати дані для подальшого планування польового дослідження.

Тобто *перший розділ є кабінетним етапом дослідження, який передбачає застосування методів: аналізу документів (наукової літератури, нормативних актів тощо), аналізу даних (статистичних, результатів соціологічних досліджень, звітів органів влади та інститутів громадянського суспільства), осмислення практик (кейсів, політик, застосованих у вітчизняній чи закордонній практиці).*

Назва першого розділу повинна бути сформована навколо теоретичного осмислення предмета дослідження, а підрозділи – деталізувати його.

У межах першого розділу здійснюється: інтерпретація понять через аналіз нормативно-правових актів, обґрунтування гіпотези через вивчення теорій та наукової літератури; подання вторинних даних для формування інструментарію дослідження.

Другий розділ присвячують опису дизайну дослідження, змісту та етапів проведення власного емпіричного дослідження та подання результатів.

Тобто другий розділ є польовим етапом дослідження, який передбачає застосування певного емпіричного методу (анкетування, фокус-групове інтерв'ю, глибинне інтерв'ю тощо).

Назва другого розділу повинна бути сформована навколо польового дослідження, а підрозділи – деталізувати його етапи:

У межах другого розділу здійснюється: опис дизайну та обмежень дослідження; подання результатів за тематичними блоками.

Кожен підрозділ потрібно закінчувати узагальненням інформації, щодо порушених проблем. Наприкінці розділів необхідно формулювати висновки із наведенням наукових і практичних результатів, здобутих під час написання.

6. Висновки (2–3 сторінки)

Підбивають підсумок виконаної роботи, відображають найбільш важливі наукові результати, ключові проблеми, які викликали зацікавлення, містять практичні рекомендації (див. п. 8).

Висновки повинні відповідати поставленим меті і завданням дослідження, але не бути звичайною сумою проміжних висновків (після розділів), а відображати узагальнений погляд автора роботи на поставлену і вирішену ним наукову проблему. Часто кількість пунктів у висновку збігається з кількістю завдань курсової роботи.

Важливими є розроблення та обґрунтування практичних рекомендацій щодо вирішення порушеної проблеми. Цей розділ повинен відображати прикладне значення виконаного здобувачем (-кою) дослідження.

7. Список використаних джерел та літератури

Використані в процесі роботи матеріали загалом коректно поділяти на три групи: джерела (нормативні акти, документи органів влади, громадських об'єднань, статистичні довідники та ін.); література (монографії, підручники, посібники, статті у збірниках, періодичних виданнях тощо); словники та енциклопедичні видання. Кожну окрему групу формують за абеткою. Однак дослідник сам обирає, чи подавати використані матеріали, поділяючи їх на певну категорію груп, чи як загальний, упорядкований за алфавітом список використаних джерел та літератури.

Використані джерела та літературу подають із наскрізною нумерацією. Іншомовна література теж входить до загального переліку, але зазвичай її розміщують наприкінці списку.

8. Додатки

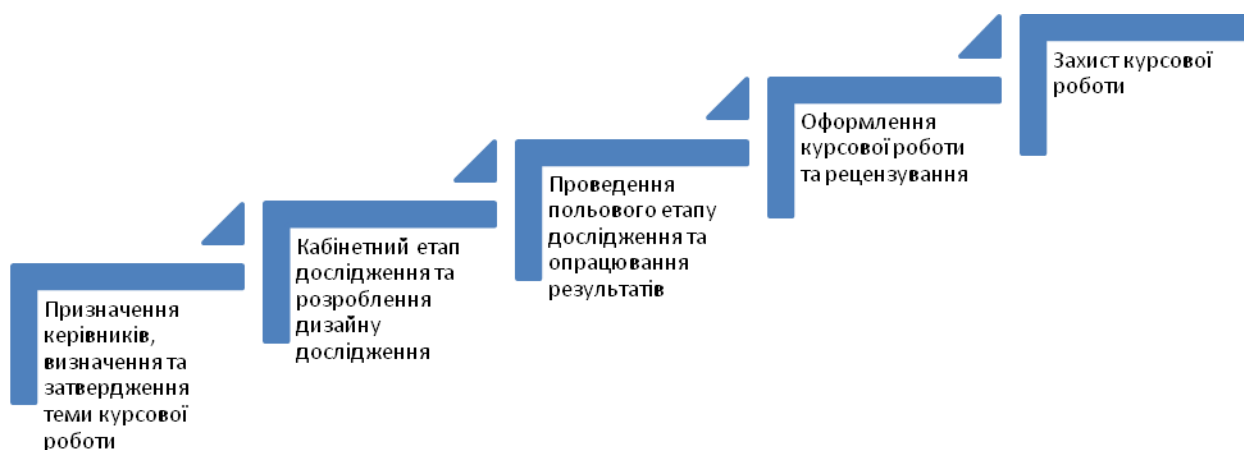
Допоміжний матеріал, який доповнює зміст роботи (таблиці, графіки, схеми, діаграми, зразки анкети, інструментарій дослідження, транскрипти, фото, аудіо- чи відеозаписи тощо) доцільно помістити в додатки, які необхідно оформлювати як продовження тексту на його наступних сторінках, розміщуючи додатки в порядку появи покликань у тексті.

Кожний додаток потрібно починати з нової сторінки.

Він повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки.

По центру рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток ___» і велика літера, що позначає додаток.

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ТА ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виконання курсової роботи передбачається в межах конкретного семестру та дисципліни і вимагає дотримання термінів виконання. Захист курсової роботи планується в межах семестрового контролю.

Хоча організація виконання конкретних етапів курсової роботи має індивідуальний характер та погоджується здобувачем (-кою) зі своїм науковим керівником, необхідно дотримуватися алгоритму проведення дослідження та оформлення курсової роботи. Зазначений алгоритм передбачає такі етапи роботи, які відображені в календарному плані (додаток Г):

1. Призначення керівників, визначення та затвердження теми курсової роботи

На цьому етапі (впродовж 3 тижнів) здобувачі: *обирають наукового керівника*, домовляються про керування роботою; спільно з науковим керівником *формулюють проблему дослідження* (в першому наближенні);

здійснюють огляд наукової літератури та звужують проблему до одного (двох) дослідницького питання, яке переводять у формат мети та завдання дослідження.

На основі мети дослідження формулюють *тему курсової роботи, об'єкт дослідження та предмет дослідження; мету та завдання*. Обдумують варіанти *гіпотез*.

На розширеному засіданні кафедри *затверджують тему курсової роботи*. Під час захисту тем, здобувачі подають: проблему, об'єкт, предмет, мету, гіпотезу (попереднє формулювання).

2. Кабінетний етап дослідження та розроблення дизайну дослідження

На цьому етапі (впродовж 3 тижнів) здобувачі: опрацьовують *наукову літературу* (вітчизняні та зарубіжні джерела), аналізують *нормативні документи*, збирають *вторинні дані* (статистичні, результати соціологічних опитувань, звіти органів влади та інститутів громадянського суспільства, тощо) та готують *текст першого розділу курсової роботи*. Попередній текст першого розділу повинен бути наданий науковому керівникові відповідно до графіку, поданого в додатках.

За результатами кабінетного етапу дослідження формулюється остаточна версія *гіпотези дослідження*, а також визначається *дизайн емпіричного дослідження*.

На практичному занятті з дисципліни здобувачі подають: теорію, дизайн емпіричного дослідження, вибірку та інструмент.

Написання тексту роботи варто починати з теоретичного розділу, який є теоретичним кістком роботи та пояснює, що і як буде вивчатись. У цій частині курсової роботи дослідницьке питання вписується в контекст наукової дискусії, визначаються й операціоналізуються ключові поняття, пояснюється яким чином будуть застосовані змінні та їхні показники (дані) в аналізі. У теоретичному розділі також висвітлюються відомі підходи до збирання та оброблення даних із певної тематики та зосереджується увага на певній методиці, яка буде застосовуватися в даному дослідженні. Таке теоретизування відчутно прояснює зміст і спосіб подальшого дослідження.

3. Проведення польового етапу дослідження та опрацювання результатів

На цьому етапі (впродовж 3 тижнів) здобувачі: вдосконалюють *інструмент дослідження*, проводять *польові дослідження*, *обробляють результати*, *описують результати*, та готують *текст другого розділу курсової роботи*. Попередній текст другого розділу повинен бути наданий науковому керівникові відповідно до графіку, поданого в додатках.

4. Оформлення курсової роботи та рецензування

Оформлення курсової роботи здобувач (-ка) здійснює після завершення всіх етапів досліджень. Робота повинна бути оформлена відповідно до вимог, зазначених у Методичних рекомендаціях.

Кожен розділ основної частини варто починати зі вступного абзацу, у якому пояснити, що планується. Далі варто формулювати головні тези, які повинні підтверджуватися прикладами, фактами, даними. Речення необхідно формулювати короткими, уникаючи складнопідрядних формулювань. Наприкінці кожного параграфу і розділу стисло підсумовуємо те, що з'ясували. Зазначаємо те, що робитимемо в наступному розділі. Так усі частини роботи будуть логічно пов'язаними між собою.

За два тижні до захисту курсової роботи здобувач (-ка) повинна подати її керівникові, який після оцінювання роботи може повернути її здобувачеві (-ці) на доопрацювання.

Робота повинна бути здана на кафедру не пізніше ніж за тиждень до захисту. Здається як друкований, так і електронний варіант курсової роботи. Також додаються відгук керівника та протокол перевірки роботи на плагіат.

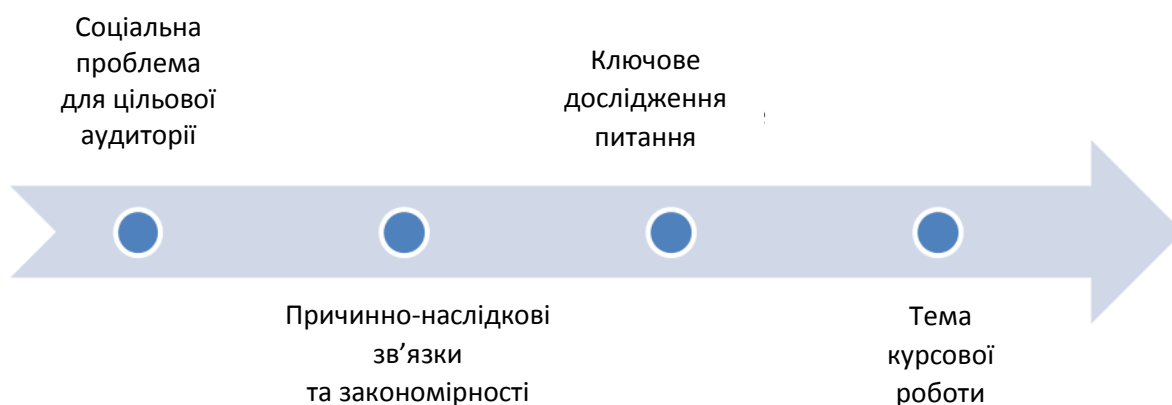
5. Захист курсової роботи

Захист курсової роботи відбувається на розширеному засіданні кафедри у форматі презентації ключових результатів (додаток Д). Оцінка за курсовою роботою формується на основі сумарного результату: рекомендації наукового керівника та результатів захисту (додаток Е).

Здобувач (-ка) кожний етап підготовки курсової роботи повинен узгоджувати з науковим керівником та відповідальним за курс викладачем. Процес написання курсової роботи повинен контролювати науковий керівник під час передбачених розкладом консультацій. Науковий керівник оцінює зміст виконаної курсової роботи як частинами, так і загалом; дає згоду на подання роботи на захист. Здобувач (-ка) повинен урахувати зауваження наукового керівника й подати на перевірку остаточний варіант курсової роботи, оформлений згідно з нижчезазначеними вимогами.

Наукове керівництво здійснюється згідно з Методичними рекомендаціями щодо підготовки та оформлення курсових робіт освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю «Соціальна робота».

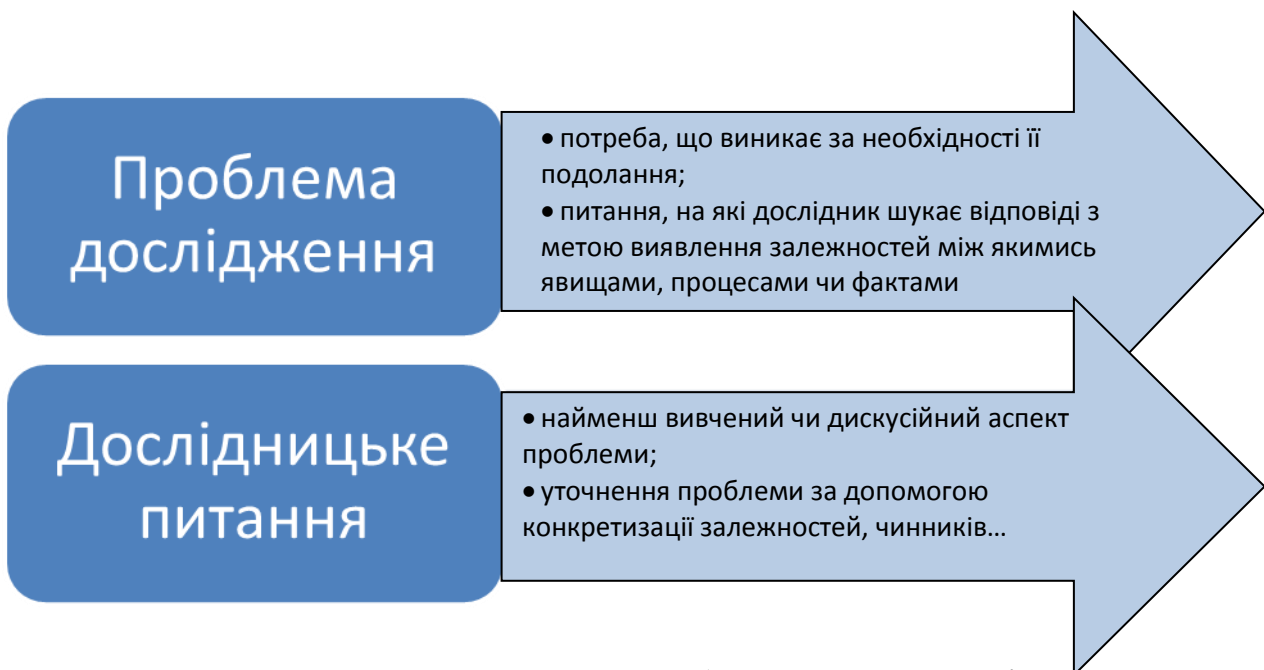
3. ВИБІР ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Дослідження в межах курсової роботи розпочинається з вибору *соціальної проблеми, яка актуальна для певної цільової групи*. Цільовими групами соціальної роботи є як вразливі групи населення (внутрішньопереміщені особи; особи з інвалідністю, багатодітні сім'ї, діти сироти та діти, позбавлені батьківського піклування тощо), так і групи ризику (мігранти; діти, які виховуються в неповних сім'ях; підлітки; національні меншини; маргінальні групи тощо). Також у фокусі уваги соціальної роботи є територіальні громади, які можуть бути цільовою аудиторією курсової роботи.

З огляду на вибір цільової аудиторії, попередньо опрацьовуючи наукову літературу, здобувач (-ка) спільно з науковим керівником повинні скласти список актуальних проблем для певної цільової аудиторії. Після спільного обговорення переліку проблем *обирається одна актуальна для конкретної цільової аудиторії проблема* для вивчення.

Зупиняючись на проблемі, варто оцінити власну спроможність доступу до цільової аудиторії та можливості проведення дослідження за обраною проблемою. Проблема наукового дослідження також варто обирати, зважаючи на готовність та зацікавленість, зокрема наукової тематики кафедри, дослідницьких центрів чи бази практики.

Проблема дослідження – питання (наприклад, нереалізована потреба, суперечність, ситуація з порушення прав, наявності бар’єрів тощо) для певної соціальної групи, що потребує вирішення. Таке розуміння проблеми має практичний аспект, що дозволяє здобувачам спланувати прикладне дослідження. Кінцева мета дослідження – *практичне окреслення способів вирішення соціальної проблеми*, пов’язане з формулюванням рекомендації для органів влади чи інститутів громадянського суспільства в напрямку управління певними соціальними процесами, а також їхнім плануванням і прогнозуванням. *Проблему варто формулювати одним (двома) реченнями, зазначаючи цільову аудиторію¹⁾.*

Наведемо приклад сформульованої проблеми: повномасштабне російське вторгнення в Україну спричинило різке погіршення соціально-економічного становища населення, що зі свого боку послаблює соціальну стійкість територіальних громад. Зазначений приклад у подальшому будемо використовувати для роз’яснення етапів проведення дослідження.

Пропонуємо розглянути такий ланцюжок: 1) є певне соціально-економічне становище і потреби людини чи спільноти; 2) але цю проблему не виходить взяти і задовольнити, адже на цьому шляху виникає певна суперечність. Наприклад, з одного боку, є інституції, які надають соціальні послуги населенню, з іншого – в умовах повномасштабного російського вторгнення змінило кількість і номенклатуру потреб, а також можливостей щодо їх задоволення, зважаючи на наявну соціальну стійкість громади; 3) у відповідь на це ми конкретизуємо, яку частину суперечності будемо зараз вирішувати, тим самим формулюємо дослідницьке питання: яким чином зміни соціально-економічного становища й потреб населення

¹⁾З прикладами формулювань проблем досліджень у соціальній роботі можна ознайомитися: *Досвід Cedoss: соціальні дослідження для суспільних трансформацій.* – Київ : Аналітичний центр Cedoss, 2021. – С. 23–25).

впливає на соціальну стійкість територіальних громад перед наявними та подальшими викликами?

Але ж у випадку цієї курсової роботи здобувачі не повинні вирішити проблему. Необхідно дати більш детальні її характеристики та сформулювати рекомендації щодо подальшого вирішення за результатами курсової роботи.

Зазначені підходи до постановлення наукової проблеми є загальними і не завжди можуть бути реалізовані в повному обсязі під час проведення будь-яких наукових досліджень. Тому висновки курсової роботи можуть містити, зокрема, і формулювання напрямів подальших досліджень.

Після попередньо визначеної проблеми варто перейти до ретельного вивчення вітчизняних і зарубіжних публікацій та ознайомитися із основними результатами досліджень у вибраній проблемі.

Вивчення літератури розпочинається з видань, рекомендованих до курсу загалом, і поступово розширюється завдяки вузькоспеціалізованим науковим джерелам. Необхідною складовою опрацювання наукової літератури є складання плану, тез, конспектування, створення картотеки (бібліографічної, тематичної), що сприяють систематизації теоретичного матеріалу. Це допоможе з'ясувати *зміст проблеми*, розробити структуру проблеми, виділивши *причинно-наслідкові зв'язки чи закономірності*. Кожен із цих зав'язків є похідними проблеми, і відповідно може стати предметом дослідження.

Варто конкретизувати попередню проблему, зосередившись на певному її аспекті. У цьому допоможе *формулювання дослідницького питання*, яке задає фокус дослідження (його мету). Правильно сформульована дослідницька проблема може викликати кілька таких уточнювальних запитань, наприклад: «Чому?», «Яким чином?» тощо. Такі питання можуть допомогти звузити фокус дослідження ще краще. Або дати зрозуміти, які саме аспекти дослідницької проблеми варто окреслити як пріоритетні. Це і є дослідницькі питання. Тобто *формулювання дослідницької проблеми стає в пригоді для того, щоб зрозуміти і сформулювати мету дослідження, а дослідницькі питання дозволяють сформулювати конкретні завдання дослідження*.

Використовуючи попередній приклад сформульованої проблеми можемо визначити дослідницьке питання: яким чином соціально-економічне становище населення впливає на соціальну стійкість територіальних громад?

Важливою складовою, що забезпечує ефективність проведення будь-якого наукового-дослідження, є чітке формулювання його теми, яка повинна відображати зміст дослідницького питання.

Тема дослідження – характеристика дослідження; відображає проблему в її характерних рисах, окреслює межі дослідження. *Тема* – частина наукової проблеми, яка охоплює одне або кілька питань дослідження. Тема формується на основі загального ознайомлення з проблемою, в межах якої буде проводитися дослідження.

Тема курсової роботи може стосуватися широкого кола питань соціальної сфери, зокрема:

- моніторинг та оцінювання якості та ефективності надання соціальних послуг в громаді для окремих груп жінок та чоловіків¹⁾;
- оцінювання потреб сім'ї, вразливих груп²⁾;
- оцінювання впливу політик, явищ на окремі групи населення, зокрема вразливі групи³⁾;
- оцінювання забезпечення прав людини тощо⁴⁾.

Приклад сформульованої теми дослідження може бути таким: Соціально-економічні чинники соціальної стійкості територіальних громад в умовах воєнного стану в Україні.

Вибір теми курсової роботи здійснюється здобувачем (-кою) спільно з науковим керівником. Тематика курсової роботи повинна відповідати професійним компетентностям бакалавра «Соціальної роботи». Водночас під час визначення теми обов'язковою є орієнтація на конкретну цільову групу, врахування особливостей цієї групи та адекватних ситуації шляхів та методів роботи з нею. Попередньо вибрана тема дослідження може бути уточнена на засіданні кафедри під час її публічного захисту.

4. ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ТА ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється його частина, яка є предметом дослідження. Предмет дослідження визначає тему наукового дослідження.

²⁾Методичний посібник з оцінювання потреб ВПО у громадах [Електронний ресурс] / Д. Кобзін, Г. Левкіна, О. Луньова та ін. – Харків : Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД), 2020. – 246 с. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/manual-needs-assessment-idps/16809f43da>.

³⁾Оцінка впливу кліматичних умов на дітей в Україні: ЮНІСЕФ, Hydroconseil, 2021; Діти і війна в Україні. Звіт про становище дітей із сімейних форм виховання та інституційних закладів за результатами моніторингу за лютий – червень 2022. ЮНІСЕФ.

⁴⁾<https://csgard.sumdu.edu.ua/publications/>.

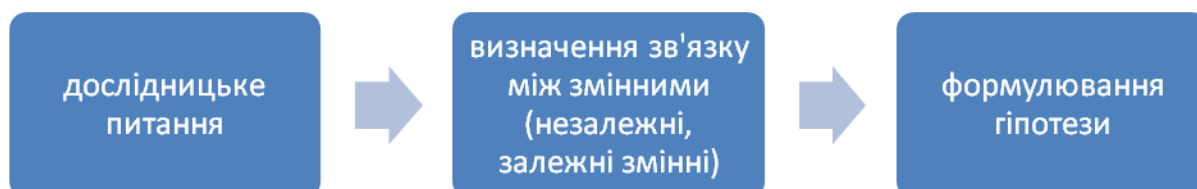
Об'єкт дослідження – це явище або процес, що стосується проблемної ситуації, який обирають для вивчення. Предмет дослідження – це окремий аспект, що перебуває в межах об'єкта. Предметом дослідження є те, що конкретно ми вивчаємо.

Предмет дослідження варто формулювати в контексті гіпотези. Тобто це може бути як залежна, так і незалежна змінна. Предмет дослідження визначає мету, але зазвичай вона передбачає перевірку, встановлення, підтвердження чи спростування гіпотези, або перевірку зв'язку між змінними.

Прикладом об'єкта дослідження є: соціальна стійкість територіальних громад в умовах воєнного стану; предмета дослідження – вплив соціально-економічних чинників на рівень соціальної стійкості територіальних громад в умовах воєнного стану в Україні.

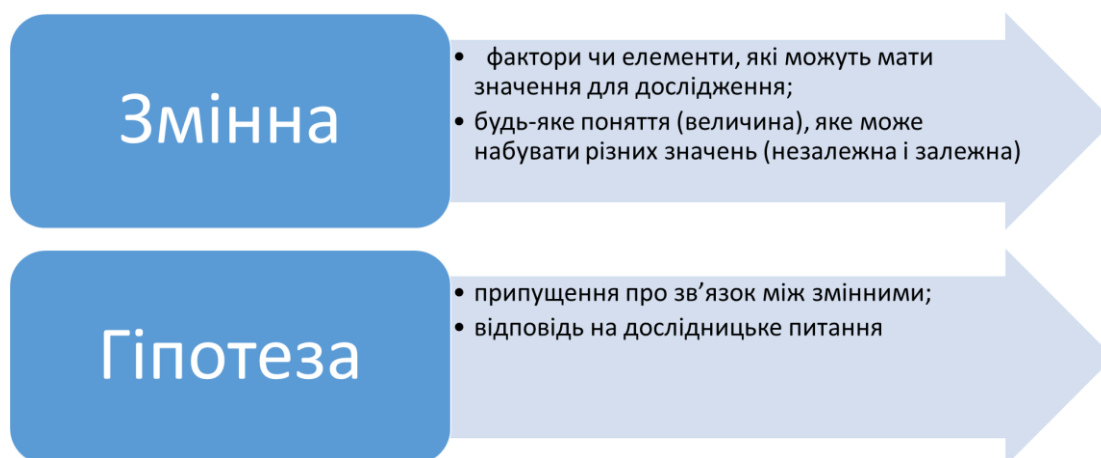
5. ФОРМУЛЮВАННЯ ГІПОТЕЗИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Гіпотеза – це очікуваний результат, наукове припущення, що висувається для пояснення фактів, явищ та процесів, пов'язаних із досліджуваною суперечністю реальної дійсності. Під час дослідження гіпотеза повинна бути або підтвердженою, або спростованою.

Гіпотезу формулюють із дослідницького питання, використовуючи інтерпретовані та операціоналізовані поняття. Тобто аналізуючи проблему, варто виділити різні чинники чи елементи, які можуть мати значення для нашого дослідження. Ці чинники називаються *змінними*. Змінна – це будь-яке поняття (величина), яке може набувати різних значень. Виділяють незалежну змінну (впливає на якість явище) і залежну змінну (перебуває під впливом незалежної змінної).

Повертаючись до прикладу проблеми, можемо виділити дві змінні: «соціально-економічне становище» (незалежна змінна), «соціальну стійкість» (залежна змінна).

Гіпотеза – це припущення про зв'язок між змінними, а також – очікувана відповідь про характер цього зв'язку. Встановлення такого зв'язку можливе завдяки вивченню наукових теорій. Зазвичай гіпотеза формулюється таким чином: *Чим більше (менше, сильніше швидше і т. ін. щось одне, тим менше (слабше, повільніше і т. ін.) щось інше.*

Гіпотезою в рамках нашого прикладу буде: *жителі з низьким рівнем соціально-економічного становища (рівнем доходу, задоволеності базових потреб) є більш вразливими до викликів війни, а відповідно і менш соціально стійкими.*

У подальшому вимагається інтерпретувати та операціоналізувати поняття, тобто перевести їх з абстрактних понять у вимірювані величини.

6. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Пошук відповіді на дослідницькі питання передбачає формулювання гіпотези, яка б пояснювала зв'язок між змінними явища. Відповідно метою дослідження є перевірка гіпотези із застосуванням емпіричних методів.

Мета дослідження – це всебічне та достовірне вивчення об'єкта, процесу або явища, їх структури, зв'язків та співвідношення на основі

наукових принципів і методів пізнання, а також отримання і впровадження корисних результатів.

Мета – ціль, яку поставив перед собою здобувач (-ка), досліджуючи тему; до чого він прагне, чого хоче досягнути, дослідивши проблему. *Метою є пошук відповіді на ключове питання дослідження та передбачає перевірку, встановлення, підтвердження чи спростування гіпотези, або перевірку зв'язку між змінними.*

Відповідно до нашого прикладу: метою дослідження є встановити вплив соціально-економічних чинників на соціальну стійкість вразливих груп населення методом оцінювання потреб.

Завдання – послідовні кроки, спрямовані на досягнення мети дослідження. Формулювання завдань доцільно розпочинати словами «з'ясувати, простежити, установити, виявити, структурувати, диференціювати та ін.». Завдання повинні бути сформульованими як результат, а не процес дослідження. Тобто варто уникати слова «вивчення, дослідження, аналіз, описати тощо».

Зазвичай поставленим завданням відповідають розділи роботи, а тому потрібно уникати штучно поставлених завдань, їх дублювання, нечіткого або двозначного формулювання. Завдання повинні розглядатись як основні етапи наукового дослідження.

Завдання наукового дослідження зазвичай полягають у:

– вирішенні теоретичних питань, які пов'язані з проблемою дослідження (введення до наукового обігу нових понять, розкриття їх сутності та змісту; розроблення нових критеріїв і показників; розроблення принципів, умов і факторів застосування окремих методик і методів);

– виявленні, уточненні, поглибленні, методологічному обґрунтуванні суттєвості, природи, структури об'єкта, що вивчається; виявленні тенденцій і закономірностей процесів; аналізі реального стану предмета дослідження, динаміки, внутрішніх суперечностей розвитку;

– виявленні способів та засобів удосконалення явища, процесу, що досліджується (практичні аспекти роботи); обґрунтуванні системи заходів, необхідних для вирішення прикладних завдань;

– емпіричній перевірці розроблених пропозицій щодо вирішення проблеми, підготовці методичних рекомендацій для їх використання на практиці.

Завданнями дослідження відповідно до прикладу буде:

– *розмежувати поняття «соціальна стійкість» та «вразливість» за допомогою аналізу нормативно-правової бази та наукової літератури;*

– *на основі статистичних даних відстежити рівень впливу воєнного стану на соціально-економічне становище українців;*

– *визначити індикатори вимірювання соціальної стійкості, аналізуючи наукову літературу;*

– *сформулювати дизайн дослідження та визначити обмеження;*

- за результатами анкетування відстежити вплив соціально-економічних чинників на соціальну стійкість вразливих груп населення;
- запропонувати рекомендації для органів влади в напрямку зміцнення соціальної стійкості населення в умовах воєнного стану.

Як зазначалося, сформульовані завдання повинні відображати зміст роботи (підрозділи) і висвітлюватися у висновках.

7. ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ: ВИБІР МЕТОДУ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РОЗРОБЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ

Дизайн дослідження – дослідницька стратегія, що дозволяє обрати методи збирання даних та способи їх оброблення. Вибираючи тип стратегії, здобувач (-ка) повинен визначитися, якого типу дані необхідні для досягнення мети.

Виділяють якісну та кількісну стратегію дослідження:

Якісна стратегія дослідження – орієнтованість процесу збирання й аналізу даних на одержання результатів дослідження, не виражених у числах. Коли потрібно виявити тренд або масштаби явища.

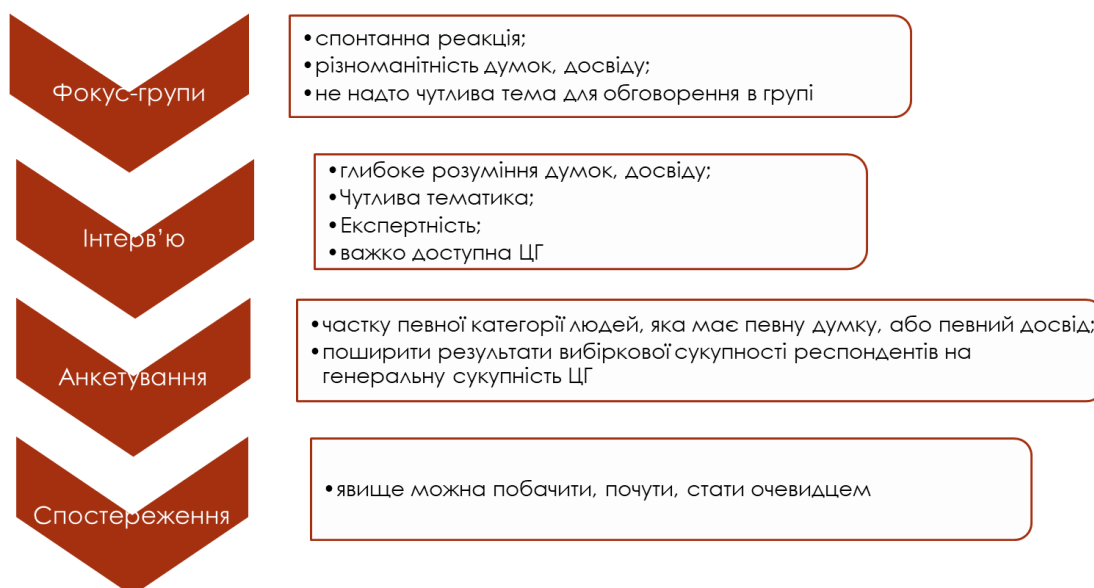
Кількісна стратегія дослідження – орієнтованість процесу збирання й аналізу даних на одержання результатів дослідження, виражених у числах. Коли важливо виявити різноманітність явища або докладно його охарактеризувати.

Тобто, щоб визначитися із стратегією, необхідно знати, яка інформація потрібна (виражена в числах або ні) в результаті дослідження, що дозволить довести або спростувати гіпотезу.

Залежно від типу стратегії обираємо метод збирання даних. Проте поділ методів на кількісні та якісні є умовним і більшою мірою залежить як від інструментарію дослідження, так і від засобів оброблення даних.

СТРАТЕГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ

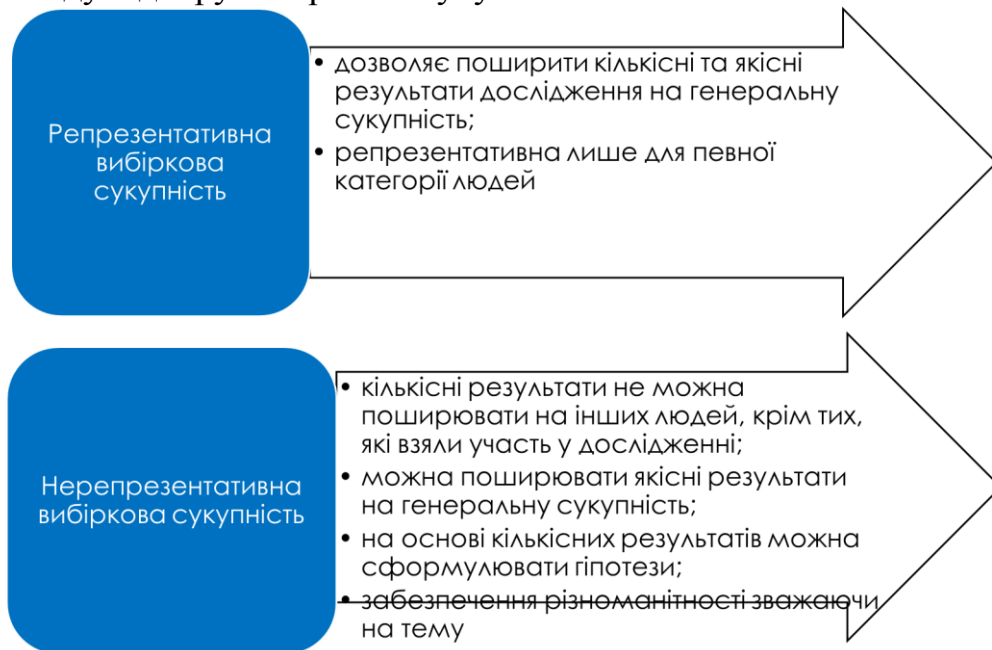

Метод дослідження, гіпотези та розроблення інструментарію здійснює здобувач (-ка) самостійно й потім погоджується з науковим керівником. Зазначені компоненти дослідження повинні бути безпосередньо пов'язані з метою дослідження, цільовою аудиторією.

У межах курсової роботи передбачається проведення польового етапу дослідження. *Рекомендується, щоб здобувачі використовували апробовані інструменти дослідження або запропонували адаптацію відповідних інструментів.*

У межах дослідження повинен бути визначений механізм відбору цільової аудиторії та об'єму вибірки. Необхідно визначити метод відбору, пам'ятаючи про якісні та кількісні характеристики генеральної сукупності.

Крім того, необхідно звернути увагу на розрахунок припустимого рівня помилки вибірки; з'ясувати практичні можливості реалізації обґрунтованого методу відбору вибіркової сукупності.

Проведення «польового етапу», збирання фактів передбачає проведення безпосереднього дослідження. На цьому етапі відбувається обов'язкова фіксація фактів дослідження заповненням електронних анкет, відео чи аудіо-запису, фотофіксації тощо. Робочі матеріали польового етапу є додатками до курсової роботи, без їх наявності робота не може бути прийнята на розгляд.

Варто звертати увагу на об'єктивності дослідника та дотримання науково-методичних процедур на етапі збирання даних. Упродовж проведення польового етапу перевіряються гіпотези дослідження та можуть конкретизуватися кінцеві бенефіціари та ціль застосування результатів дослідження відповідно до відібраних фактів.

8. ФОРМУЛЮВАННЯ ВИСНОВКІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

У висновках потрібно ілюструвати результати дослідження, а не переказувати зміст роботи. Останнє є типовою практикою в більшості студентських робіт. Для полегшення підготовки висновків важливо пов'язувати їх із завданнями роботи.

Висновки формуються у відповідь на завдання. Повнота зроблених висновків перевіряється з погляду того, чи виконана мета дослідження, і що маємо щодо формулювання гіпотези.

У висновках здобувач (-ка) демонструє власні вміння збирати, обробляти та інтерпретувати дані, критично аналізувати літературу, шукати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати судження про дійсність, опираючись на доступні дані.

За результатами дослідження здобувачі можуть сформулювати рекомендації для різних стейкхолдерів. Коректність сформульованих рекомендацій залежатиме від проведеної попередньої роботи з ознайомленням політиками / заходами, які вже було запроваджено для вирішення проблеми, яку ми досліджуємо. Складаючи рекомендації, варто думати не лише про «що?», а і про «як?». Інакше рекомендації не матимуть практичної площини. Також під час розроблення рекомендацій намагаємося думати про те, хто буде втілювати розроблені рекомендації, кому варто їх адресувати: якому органу, якій установі і т. д.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Повідайчик О. Методи досліджень у соціальній роботі : навчальний посібник / О. Повідайчик, Р. Жиленко. – Ужгород : Видавництво ПП «АУТДОРШАРК», 2018. – 164 с.

2. Щербань С. Посібник з моніторингу та оцінювання надання соціальних послуг в Україні [Електронний ресурс] / С. Щербань, Р. Шейко, Г. Левкіна. – Харків : ХІСД, 2017. – 112 с. – Режим доступу : <https://khisr.kharkov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Posibnyk-z-monitorynhu-ta-otsiniuvannia-nadannia-sotsial-nykh-posluh-v-Ukraini.pdf>.

3. Методичний посібник з оцінювання потреб ВПО у громадах [Електронний ресурс] / Д. Кобзін, Г. Левкіна, О. Луньова та ін. – Харків : Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД), 2020. – 246 с. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/manual-needs-assessment-idps/16809f43da>.

4. Бідюк П. І. Математична статистика / П. І. Бідюк, Б. П. Ткач, Т. Харінгтон. – Київ : МАУП, 2017.

5. Опитування громадської думки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://razumkov.org.ua/uploads/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>.

6. Гуторов О. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / О. І. Гуторов. – Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2017. – 272 с.

7. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених / О. Богдан ; консультант-рецензент Володимир Паніотто. – Київ : Дух і Літера, 2015. – 380 с.

8. Бібліотека СумДУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://library.sumdu.edu.ua/uk/doslidnyku/akademichne-pismo/tsytuvannia-ta-posylannia/henerator-posylan.html>.

Додаток А

Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Методи організації досліджень зі змістовим модулем:
Соціальна і демографічна статистика і моніторинг»

на тему

**«Соціально-економічні чинники соціальної стійкості територіальних
громад в умовах воєнного стану в Україні»**

Виконала:

Здобувач (-ка) 3-го курсу, групи СР-...,
Прізвище, ім'я, по батькові

Наукова керівник:

Науковий ступінь, вчене звання
Прізвище, ім'я, по батькові

Додаток Б

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

С.

Перелік умовних позначень.....	
ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА СОЦІАЛЬНУ СТІЙКІСТЬ.....	
1.1. Соціальна стійкість та вразливість: аналіз ключових дефініцій...	
1.2. Вплив воєнного стану на соціально-економічне становище українців: аналіз статистичних даних.....	
1.3. Індикатори вимірювання соціальної стійкості за Т. Кенноном....	
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНА СТІЙКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	
2.1. Дизайн дослідження оцінювання потреб уразливих груп в умовах воєнного стану.....	
2.2. Вплив соціально-економічних чинників на соціальну стійкість...	
ВИСНОВКИ.....	
Рекомендації.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	
ДОДАТКИ.....	

Додаток В

Зразок оформлення переліку умовних позначень курсової роботи

Перелік умовних позначень

ВПО – внутрішньопереміщена особа.

СЖО – складні життєві обставини.

ТГ – територіальна громада.

...

Додаток Г

Календарний план виконання курсової роботи

I модуль

I тиждень 10–16.09	II тиждень 17–23.09	III тиждень 24–30.09	IV тиждень 01–07.10	V тиждень 08–14.10	VI тиждень 15–21.10	VII тиждень 22–28.10	VIII тиждень 29.10–04.11
Зустріч із науковим керівником, попереднє формулювання теми, узгодження плану роботи, бази практики	Самостійна робота, первинне збирання інформації з науково-практичних джерел. Робота з керівником, узгодження змісту практичної складової курсової роботи	Розширене засідання кафедри (затвердження тем курсових робіт та баз виконання практичної складової роботи)	Самостійна робота здобувача (-ки) над теоретичною частиною роботи, консультації наукового керівника (за потреби)	Самостійна робота здобувача (-ки) над теоретичною частиною роботи, консультації наукового керівника (за потреби)	Зустріч із науковим керівником, узгодження плану реалізації практичної складової роботи	Самостійна робота здобувача (-ки) над теорією та практикою курсової роботи, консультації наукового керівника (за потреби)	Розширене засідання кафедри (звіт здобувачів про стан виконання курсових робіт, зміст практичної складової роботи)

II модуль

I тиждень 05–11.11	II тиждень 12–18.11	III тиждень 19–25.11	IV тиждень 26.11–02.12	V тиждень 03–09.12	VI тиждень 10–16.12	VII тиждень	VIII тиждень
Самостійна робота здобувача (-ки) над теорією та практикою курсової роботи, консультації наукового керівника (за потреби)	Узагальнення результатів практичної складової роботи. Написання висновків. Завершення оформлення роботи	Подання тексту курсової роботи з рецензією наукового керівника на кафедру. Перевірка на антиплагіат	Рецензування іншим викладачем кафедри	Доопрацювання роботи після рецензування. Підготовка до захисту	Розширене засідання кафедри. Захист курсової роботи	–	–

Додаток Д

Зразок презентації результатів дослідження в програмі Power Point

Слайд 1 Прізвище, ім'я, по батькові здобувача. Назва дослідження. Кафедра. Група.

Слайд 2 Визначення загальної проблеми дослідження. Формулювання дослідницького питання (-нь), мети і завдань дослідження.

Слайд 3 Формулювання гіпотез / тез щодо проблеми.

Слайд 4 Емпіричні дані. Покажіть, які емпіричні дані ви використовували.

Слайд 5 Результати дослідження. Покажіть, що ви виявили в результаті аналізу даних. Поясніть, як ви їх інтерпретуете.

Слайд 6 Висновки. Які відповіді ви даєте на дослідницькі питання? Що ваша робота дає для розуміння проблеми? У яких напрямках можливі наступні дослідження?

Оптимальний час презентації дослідження – 8–10 хв.

Додаток Е

Карта оцінювання курсової роботи науковим керівником

П. І. П/б студента: _____

П. І. П/б наукового керівника: _____

Навчальна дисципліна «Методи організації досліджень зі змістовим модулем: Соціальна і демографічна статистика і моніторинг»

Дата подання: _____

Тема курсової роботи: _____

Критерії оцінювання	Зміст критерію	Оцінка, балів	
		Критеріальна	Загальна
Обґрунтованість формулювання проблеми, мети, завдань	Проблема сформульована відповідно до потреб цільової групи, визначене дослідницьке питання	До 5	
	Мета та завдання сформульовані правильно та відображають логіку дослідження	До 5	
Структурованість роботи	Робота включає всі структурні елементи дослідження, обґрунтовано обмеження дослідження	До 5	
	Обґрунтована стратегія дослідження, подано методологію	До 10	
	Кожний підрозділ завершується висновками, загальні висновки роботи відповідають меті та завданням	До 5	
Науковий рівень роботи	Зазначено основні праці з проблематики, теоретичні аспекти, є розуміння ключових теоретичних понять із теми	До 5	
	Висновки роботи відображають найбільш важливі наукові результати, містять практичні рекомендації	До 10	
	Логічне формулювання думок, коректне стилістичне і граматичне оформлення тексту	До 5	
Якість практичної частини роботи	Використана валідна методика дослідження, інструментарій адаптований та апробований	До 10	
	Пояснено тип шкали	До 5	

	Застосовані статистичні методи оброблення результатів дослідження	До 10	
	Результати дослідження візуалізовані	До 5	
	Обґрунтована достовірність даних	До 5	
Інші характеристики роботи	Рівень самостійності роботи (з погляду якості взаємодії здобувача (-ки) з науковим керівником)	До 10	
	Стиль викладення матеріалу та загальна грамотність роботи	До 3	
	Дотримання технічних вимог до загального оформлення роботи (поля, інтервал, шрифт)	До 2	
Загалом балів:			

Загальне якісне оцінювання курсової роботи (загальна кількість балів, короткі відомості про позитивні / негативні сторони роботи, результати перевірки на плагіат, висновки та рекомендації керівника)

Дата:

Підпис наукового керівника

Бланк оцінювання презентації

Рівень оцінювання	Результат роботи
Відмінно	Здобувачем (-кою) сформульовано та обґрунтовано проблему дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету та завдання; здійснено логічний аналіз інтерпретації основних понять; сформульовано гіпотези дослідження; розроблено та обґрунтовано вибірку дослідження; в основній частині виділено переваги та недоліки обраного методу збирання первинної інформації; самостійно проведено та описано польовий етап дослідження (сформовано базу даних: відео, фото, заповнені бланки тощо), за результатами якого здійснено аналіз, узагальнено висновки та підготовлено рекомендації; коректно укомплектовано додатки, а робота оформлена грамотно
Добре	Здобувачем (-кою) сформульовано й обґрунтовано проблему дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету та завдання; здійснено логічний аналіз інтерпретації основних понять; сформульовано гіпотези дослідження; розроблено та обґрунтовано вибірку дослідження; в основній частині виділено переваги та недоліки обраного методу збирання первинної інформації; проте на польовому етапі проведення дослідження допущені науково-методичні процедурні порушення, що певним чином вплинули на репрезентативність дослідження; описано польовий етап дослідження (сформовано базу даних: відео, фото, заповнені бланки тощо), за результатами якого здійснено аналіз, узагальнено висновки та підготовлено рекомендації; укомплектовано додатки, а робота загалом оформлена грамотно
Задовільно	Здобувачем (-кою) сформульовано й обґрунтовано проблему дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету та завдання; здійснено логічний аналіз інтерпретації основних понять; сформульовано гіпотези дослідження; розроблено та обґрунтовано вибірку дослідження; в основній частині виділено переваги та недоліки обраного методу збирання первинної інформації; проте не проведено самостійного дослідження, а описані та проаналізовані аналогічні дослідження; за результатами опису здійснено аналіз, узагальнено висновки та підготовлено рекомендації; відсутні додатки, проте робота загалом оформлена грамотно
Незадовільно	Здобувачем (-кою) не було сформульовано й обґрунтовано проблему дослідження на науковому рівні; не визначено об'єкт, предмет, мету та завдання, або визначені не коректно; відсутній логічний аналіз інтерпретації основних понять, гіпотези дослідження; вибірка дослідження не має наукового обґрунтування; не проведено самостійного дослідження, а описані та проаналізовані аналогічні дослідження є запозиченими, що було зафіксовано програмою антиплагіат, робота загалом оформлена із граматичними помилками

Електронне навчальне видання

Методичні вказівки
до підготовки курсової роботи з дисципліни
**«Методи організації досліджень зі змістовим модулем:
Соціальна і демографічна статистика і моніторинг»**
для здобувачів освітньо-кваліфікаційного ступеня «бакалавр»
за спеціальністю «Соціальна робота»

Відповідальна за випуск А. М. Костенко
Редакторка Н. З. Клочко
Комп'ютерне верстання Ю. М. Савельєвої

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 4,19. Обл-вид. арк. 3,89.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.